

Žena má patřit sama sobě

Proto jí musí patřit zaprvé její tělo

Sebeurčení žen je spojeno s překročením kapitalismu

Jakékoli omezování přístupu k interrupcím se musí odmítnout. Není to však partikulární problém. Tahle podoba snahy o kontrolu ženského těla je součástí existujícího útlaku žen. Postavit se mu jako celku a účinně znamená: pochopit jeho zdroj a rozumět mechanismům, jakými se stále, i v moderní společnosti, udržuje.

Slýcháme to často: *Copak je osvobození žen v dnešní Evropě pořád nějak aktuální věc? – Dávno vyhraná bitva, k řešení zbývá snad ještě mzdová propast mezi muži a ženami.* Jenže útlak žen se považuje za uzavřenou věc předčasně: Kapitalismus dokázal ženský útlak pouze modifikovat. Ne odstranit. Na zrušení podřízení ženy nemá zájem.

Navzdory tomu, že kapitalistický výrobní způsob ženu nakonec začlenil do společenské výroby, a navzdory feministickým bojům zůstává žena v područí domácí práce. Postavu ženy v domácnosti historicky ostatně doslova vytvořil právě kapitalismus. Že ji později „vyvedl“ i do námezdní práce, neznamená, že by o svůj domácí úvazek přišla. Ani dnes.

A domácí práce není podružným faktem. Je jedním z pilířů kapitalistického výrobního způsobu.

Pro kapitál snižuje neplacená domácí práce náklady na reprodukci pracovní síly, její cenu. Je téměř zdarma, jako vzduch. O kolik by se pracovní síla kapitálu prodražila, kdyby se neudržovala neplacenou prací? Počítejme: mzdy pracujících by musely pokrývat jídlo v restauracích, práci uklízečky, domácí výchovné asistentky, pečovatelky... Domácí práce, pořád především ženský úděl, to zastává zadarmo, přispívá tak (nepřímo) kapitalistické akumulaci. Kapitál však ženy využívá ještě jinak: jako pracovní síla, která je kvůli péči o děti vůči kapitálu oslabená, ženy představují levnější konkurenci na pracovním trhu, i to pomáhá cenu práce stlačovat.

Jenže kapitalismus útlak žen nezavedl (a domácí práce není jeho jedinou podobou), i když ho pozměnil a obohatil, jak uvidíme. Útlak žen existoval od počátků lidských dějin. Kromě jeho moderní podoby se vyplatí rozumět, co leží neměnně v jeho jádru.

v centru útlaku žen je tělo a „přirozená“ dělba práce

Základnou útlaku žen je materiální fakt života: biologická dispozice ženy. Jeho povaha je sociální. Kvůli ženině schopnosti rodit si už nejstarší lidské společnosti ženu uzurpovaly – jako nástroj rozmnožování, později též jako nástroj akumulace rodinného majetku coby zprostředkovatelku dědění.

Žena byla oloupena o vlastní subjektivitu, stala se majetkem, prvním zbožím k obchodu, první otrokyní. Byla připravena sama o sebe. Byla určována svou biologickou, reprodukční dispozicí, ne sama sebou.

Oloupení ženy o její subjektivitu bylo stvrzeno institucí rodiny, manželství, státu. Žena jako věc není žádným výletem do pradávnej historie. Námezdní práce ženy, interrupce, antikoncepce, rozvod, vlastní bankovní účet, trestnost znásilnění i v rámci manželství jsou novinky docela nedávné doby. Zvěcnění ženy je v lidské společnosti zakořeněno po tisíciletí, proto se na údelu žen houževnatě podepisuje stále. Mnohdy neviditelně, protože docela automaticky, s patinou „přirozenosti“, dodnes – aniž by kdy mělo „přirozené“ opodstatnění: je ryzím produktem společenského rozhodnutí a společenské praxe mužské dominance.

kapitalismus ženám předepisuje podřízenou úlohu

I dnes si chtějí mnohé síly ženino tělo uzurpovat, jako Pochod pro život. Často z náboženských důvodů, ale nejen: i kvůli vylepšení demografické situace, kvůli početnímu posílení „národa“. Ženě má vládnout její biologická funkce.

Je jí podřizována. Jejím údělem zůstává reprodukce, péče, o děti, o partnera. Jejím místem je primárně domov a jejím úkolem domácí práce, kterou kapitalismus zachovává vydělenou ze společenské práce, tedy neplacenou. Námezdní práce ženám nabízí vykořisťování mnohdy za horších podmínek než jejich partnerům. Následkem je závislost, připoutanost. Ve společnosti postavená na námezdní práci a s imperativem individualizace a mobility to ženě předepisuje podřízenou pozici. Institucí oné podřízenosti je rodina. Její policií bývá domácí násilí.

Rozvoj kapitalismu navíc ženu dovede silněji věznit v pozici objektu sexualizací, historicky bezprecedentní a pevně zařazenou do produkce zisku. Stejně jako obřím rozmachem prostituce.

Vrcholem podřízenosti žen je sexuální násilí, se svou hrůzně „běžnou“, ne-mimořádnou podobou. Ale podřízenost má i hluboké „nepostřehnutelné“ důsledky. Společnost do ženy vpisuje imperativ snažení se a přehlížení, sebe-popírání: její emoce jsou podřízené rodině, její vnímání sebe sama se odehrává skrze mužské oči.

To všechno jsou moderní projevy podřízení ženy. Jeho obsah zůstává po věky tentýž: žena nepatří sama sobě.

Kapitalistický výrobní způsob prokázal, že na tom, aby ženy osvobodil, aby předávání lidskosti a vědomosti dětem socializoval, nemá zájem. I kdyby jen kvůli imperativu akumulace nadhodnoty.

Proto mají ženy zájem na jeho zrušení. A proto mají zájem na tom, aby se spojily s pracujícími a jejich zájmem. Jako rovnocenný politický subjekt, ne jako podřízená složka.

Zní to jako hudba budoucnosti, takové svěbytné ženské hnutí i hnutí pracujících musejí teprve vyrůst. Je to ale perspektiva nutná proto, aby se nejen překonala diktatura kapitálu, ale také proto, aby se skutečně humanizovaly lidské vztahy i potřeby. V našich dějinách byla ona perspektiva přítomná: například, ale nejen, v silných a vytrvalých bojích žen a pracujících v Itálii v sedmdesátých letech dvacátého století.

A je to perspektiva, kterou se vyplatí mít na mysli při výzvách, které jsou velmi dnešní a velmi reálné.

Kolektivně proti kapitálu/Mouvement Communiste (KPK/MC)

26. dubna 2025

máte-li zájem o pohled na „ženskou otázku“ z materialistické perspektivy, napišme si:

e-mail: kpk@protikapitalu.org

web: mouvement-communiste.com

Facebook: facebook.com/protikapitalu

Instagram: [kolektivne_proti_kapitalu](https://instagram.com/kolektivne_proti_kapitalu)